

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

СОЦІАЛЬНА ТА ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	23 «Соціальна робота»
Спеціальність	232 «Соціальне забезпечення»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Управління соціальною сферою

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

*обов'язкова
українська*

Завідувач кафедри
українознавства і мовної підготовки
іноземних громадян

Ольга ЧЕРЕМСЬКА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри *українознавства і мовної підготовки іноземних громадян*
Протокол № 1 від 29.08.2022 р.

Розробники:

Баличева Л. В., канд. іст. наук, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян,

Добрунова Л. Е., канд. іст. наук, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян,

Мацюцький В. М., ст. викладач кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян,

Свинаренко Н. О., канд. іст. наук, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Соціальна та економічна історія України» є обов'язковим освітнім компонентом для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти спеціальності 232 «Соціальне забезпечення».

Метою викладання навчальної дисципліни є формування цілісного уявлення про соціальну та економічну історію України, її специфіку у період від найдавніших часів до сьогодення, набуття компетентностей, що сприяють соціальній стійкості й мобільності випускника на ринку праці.

Програма навчальної дисципліни передбачає навчання у формі лекцій, практичних (семінарських) занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Підвищенню ефективності вивчення навчальної дисципліни має сприяти використання сайту персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Базові знання з предметів середньої освіти	Основи економіки і бізнесу

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК2.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	РН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення. РН 3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження. РН 4. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення. РН 5. Використовувати механізми призначення фінансової соціальної допомоги, пенсій РН 6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту. РН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення. РН 8. Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення. РН 9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення

	<p>ня в організації роботи виконавців.</p> <p>РН 10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення.</p> <p>РН 11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.</p> <p>РН 12. Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.</p> <p>РН 13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення.</p> <p>РН 14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення.</p> <p>РН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.</p> <p>РН 16. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті соціальних груп населення.</p> <p>РН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.</p> <p>РН 18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.</p> <p>РН 19. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців.</p> <p>РН 20. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.</p> <p>РН 21. Визначати психологічні особливості при роботі з різними верствами населення.</p> <p>РН 22. Використовувати інформаційні технології у формуванні та розвитку системи соціального забезпечення.</p> <p>РН 23. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.</p>
<p>ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p>	<p>РН 11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.</p>

СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.	РН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.
--	---

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціально-економічний розвиток українських земель у період від найдавніших часів до кінця XIX ст.

Тема 1. Господарство й суспільство українських земель у період від найдавніших часів до кінця IX ст.

- 1.1. *Господарство та форми соціальної організації за часів палеоліту й мезоліту.*
- 1.2. *Поява відтворювального господарства та пов'язані з нею соціальні зміни.*
- 1.3. *Господарство й суспільство енеоліту.*
- 1.4. *Спільноти бронзової доби та особливості їхньої економіки.*
- 1.5. *Господарство й суспільство раннього залізного віку*
- 1.6. *Давні слов'яни: особливості господарства та суспільства*

Тема 2. Соціально-економічне життя на українських землях наприкінці IX – у першій половині XIV ст.

- 2.1. *Економіка Київської Русі.*
- 2.2. *Суспільство Київської Русі.*
- 2.3. *Соціально-економічне становище українських земель під час удільної роздробленості та золотоординського панування.*

Тема 3. Соціально-економічне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського, Королівства Польського та інших держав (середина XIV – середина XVII ст.)

- 3.1. *Суспільство українських земель.*
- 3.2. *Економіка українських земель.*

Тема 4. Соціально-економічне становище українських земель у період від середини XVII – до кінця XVIII ст.

- 4.1. *Соціальні та економічні зміни на українських землях за доби гетьмана Богдана Хмельницького.*
- 4.2. *Соціальні процеси на українських землях наприкінці 1650-х – у 1780-х роках.*
- 4.3. *Економіка українських земель наприкінці 1650-х – у 1780-х роках.*

Тема 5. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

- 5.1. *Суспільство Наддніпрянської України.*
- 5.2. *Економіка Наддніпрянини.*
- 5.3. *Соціально-економічне становище західноукраїнських земель.*

Тема 6. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій у другій половині XIX ст.

- 6.1. *Соціальні та економічні зміни в Наддніпрянській Україні.*
- 6.2. *Соціально-економічне становище Західної України.*

Змістовий модуль 2. Соціально-економічний розвиток українських земель у XX – на початку XXI ст.

Тема 7. Україна на початку XX ст.

7.1. Соціально-економічне життя на українських землях (1900 – липень 1914 р.).

7.2. Соціально-економічне становище українських земель під час Першої світової війни.

Тема 8. Українські землі у період Національно-демократичної революції 1917–1921 рр.

8.1. Соціальні й економічні зміни в Наддніпрянській Україні за доби Української Центральної Ради.

8.2. Соціально-економічне становище Української Держави Павла Скоропадського.

8.3. Соціально-економічне становище УНР за доби Директорії.

8.4. Соціально-економічне становище ЗУНР.

8.5. Соціально-економічні перетворення Радянського уряду.

Тема 9. Українські землі в міжвоєнний період (1921–1939 рр.)

9.1. УСРР у добу нової економічної політики.

9.2. Радянська Україна під час сталінської модернізації.

9.3. Українські землі у складі Польщі.

9.4. Українські землі у складі Румунії та Чехословаччини.

Тема 10. Україна під час Другої світової війни (1939–1945 рр.)

10.1. Соціально-економічні складники радянзації західноукраїнських земель 1939–1941 рр.

10.2. Соціальні й економічні зміни на підконтрольних СРСР українських землях у початковий період німецько-радянської війни.

10.3. Соціально-економічне становище українських земель під владою нацистів та їхніх союзників.

10.4. Соціальні й економічні зміни на підконтрольних СРСР українських землях у 1943–1945 рр.

Тема 11. УРСР у 1945–1991 рр.

11.1. Україна в останні роки правління Йосипа Сталіна (1945–1953 рр.).

11.2. Україна у хрущовський період (1953–1964 рр.).

11.3. Україна в роки правління Леоніда Брежнєва та його наступників (1964–1985 рр.).

11.4. Україна в горбачовський період (1985–1991 рр.).

Тема 12. Україна в 1991-му – 2020-х роках

12.1. Економіка України.

12.2. Соціальні процеси.

Перелік тем занять, а також завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У ході викладання дисципліни викладачем застосовуються пояснювально-ілюстративний та стимулюючо-пошуковий методи навчання. Як методи викладання, які направлені на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, застосовуються проблемні лекції (тема 1-12), презентації (тема 1-12), робота в малих групах (тема, 2, 11), семінар-дискусія (тема 5), есе-доповіді (тема 1-12).

Порядок оцінювання результатів навчання

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу отримати залік – 60 балів).

Підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового диференційованого заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Проведення **поточного оцінювання** знань здобувачів відбувається під час семінарських занять.

Оцінювання знань здобувача проводиться за такими критеріями:

- виявляти історичні корені сучасних явищ, які відбувалися на українських землях в різні історичні епохи;
- застосовувати знання щодо соціальних трансформацій і економічних змін, які відбувалися в різні періоди української історії;
- застосовувати набуті вміння щодо виявлення причиново-наслідкових зв'язків у подіях минулого та формування цілісного погляду на людину, суспільство;
- аналізувати основні риси модерного суспільства;
- визначати суспільну визначати суспільну значущість різноманітних подій соціального та економічного життя України;
- застосовувати аналітичні підходи.

За роботу на семінарських заняттях (підготовка доповіді (презентація)) здобувачі можуть отримати 5 балів, загальна кількість – 60 балів; за есе-довідь – 10 балів; за виконання двох контрольних робіт 14 і 16 балів відповідно.

Підсумковий/семестровий контроль знань та компетентностей здобувачів з навчальної дисципліни проводиться у формі семестрового диференційованого заліку, завданням якого є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

- Під час семестрового контролю у формі диференційованого заліку підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум – 100 балів) визначається як сума (проста) балів за результатами успішності здобувача при поточному контролі в межах 1 і 2 модулів дисципліни.

- Здобувача слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

- Сумарний результат у балах за семестр складає: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Соціально-економічний розвиток українських земель у період від найдавніших часів до кінця XIX ст.		
	<i>Аудиторна робота</i>		
Лекція	Лекція «Господарство й суспільство українських земель у період від найдавніших часів до кінця IX ст.»		

	Семінар	Семінарське заняття з теми 1	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Соціально-економічне життя на українських землях наприкінці IX – у першій половині XIV ст.»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 2	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
Тема 3	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Соціально-економічне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського, Королівства Польського та інших держав (середина XIV – середина XVII ст.)»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 3	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
Тема 4	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Соціально-економічне становище українських земель у період від середини XVII – до кінця XVIII ст.»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 4	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		

<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 5	Лекція	Лекція «Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 5	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 6	Лекція	Лекція «Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій у другій половині XIX ст.»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 6	Підготовка доповіді (презентація)	5
			Контрольна робота	14
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії і контрольної роботи		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Соціально-економічний розвиток українських земель у XX – на початку XXI ст.				
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 7	Лекція	Лекція «Україна на початку XX ст.»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 7	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 8	Лекція	Лекція «Українські землі у період Національно-демократичної революції 1917–1921 рр.»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 8	Підготовка доповіді (презентація)	5

	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
Тема 9	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Українські землі в міжвоєнний період (1921–1939 рр.)»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 9	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
Тема 10	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Україна під час Другої світової війни (1939–1945 рр.)»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 10	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
Тема 11	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «УРСР у 1945–1991 рр.»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 11	Підготовка доповіді (презентація)	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури та підготовка до дискусії		
Тема 12	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція «Україна в 1991-му – 2020 х роках»		
	Семінар	Семінарське заняття з теми 12	Підготовка доповіді (презентація)	5
			Виголошення есе-доповіді	10
			Контрольна робота	16
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання рекомендованої викладачем літератури, підготовка до дискусії і контрольної роботи та написання есе-доповіді		
Загальна максимальна кількість балів за дисципліною				100

Рекомендована література

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України : підручник / О. Д. Бойко. – 8-ме вид., переробл. та доповн. – Київ : Академія, 2021. – 640 с.
2. Соціальна та економічна історія України: від найдавніших часів до середини XVII ст. [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Л. В.Баличева, Л. Е.Добрунова, В. М.Мацюцький, А. О.Пастушенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 125с.
3. Соціальна та економічна історія України: від середини XVII до початку XX ст. [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Л. В. Баличева, Л. Е. Добрунова, Н. Л. Шелкунова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 166с.
4. Соціальна та економічна історія України : методичні рекомендації і завдання до самостійної роботи студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / уклад. Л. В. Баличева, Л. Е. Добрунова, В. М. Мацюцький, А. О. Пастушенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 94 с.

Додаткова

5. Бовуа Д. Трикутник Правобережжя: царат, шляхта і народ: 1793–1914 рр. / Д. Бовуа; пер. з фр. З. Борисюк. – Київ : Кліо, 2020. – 872 с.
6. Водотика Т. Простір можливостей: Україна в добу заліза та пари / Т. Водотика. – Київ : Кліо, 2018. – 240 с.
7. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної нації XIX – XX століття / Я. Грицак. – Київ : Yakaboo Publishing, 2019. – 656 с.
8. Гуржій О. Західна Європа та Гетьманщина в середині XVII – XVIII ст.: соціально-економічні аналогії, закономірності, специфіка / О. Гуржій. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2021. – 128 с.
9. Гуржій О. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII – початок XX ст.) / О. Гуржій, О. Реєнт, Н. Шапошнікова. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2018. – 364, [1] с.
10. Даниленко В. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії / В Даниленко. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2018. – 278 с.
11. Залізник Л. Стародавня історія України / Л. Залізник. – 2-ге вид., доповн. – Київ : Темпора, 2019. – 640 с.
12. Пасіцька О. «Львівський Манчестер» і «Галицька Каліфорнія»: соціально-економічна діяльність українців Галичини (20–30-ті роки XX ст.) : монографія / О. Пасіцька. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2019. – 571 с.
13. Савчук І. Г. Розвиток господарської діяльності на території сучасної України у просторі і часі / І. Г. Савчук. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2019. – 208, [2] с.
14. Склокін В. Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: про-свічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство / В. Склокін. – Львів : Вид-во УКУ, 2019. – 268 с.
15. Соціальна та економічна історія України [Електронний ресурс] : бібліографічний показник для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / уклад. Л. В. Баличева, Л. Е. Добрунова, В. М. Мацюцький, А. О. Пастушенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 154 с.
16. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків / Д. І. Яворницький; пер. з рос. І. Сварника. – Київ : ФОП Стебеляк, 2018. – 1070 с.

Інформаційні ресурси

17. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця за дисципліною «Соціальна та економічна історія України». – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3549>